

& voluntas æterna verbo expressa, & in lege, & in Evangelio revelata; cum qua vult Deus nostras mentes, judicia, consilia, voluntates, mores, actiones & vitam totam congruere. Dicere autem indicat Siracides se de sapientia revelata, seu verbo Dei, quod in Ecclesia prædicatur, & lucem veræ agnitionis Dei, & efficacem consolationem, & vitam aeternam in auditoribus accendit, concionari. Et dulcissimis figuris, ac similitudinibus florentem Ecclesiam, & ministerium verbi divini cum populo Israel generosis testimonii institutum, & inde in omnes gentes propagatum depingit.

107. Praeterea itaque Sapientiam hic accipere tripliciter: Primo pro Sapientia genita & personali, Verbo scilicet divino, aeterni Patris Filio; qui frequenter solet in Litteris inspiratis, & apud Ecclesiæ Proceres Sapientie nomine vocari. Quia de re confundendi Theologici, & in primis nosfer Didacus Ruiz in suo egregio opere de Trinitate disput. 58. Sect. 4. ubi ex candidissimo multorum Patrum calculo late & eruditè probat Sapientiam saepe saepius pro ipsa Verbi divini Sapientia supponi. Atque in hoc sensu, Ecclesiastici verba capiunt Fuldenus Abbas, & Episcopus Moguntinus Rabanus, Strabus, Liranus, Dionysius, Palacius; nec dissentiant Cornelius, Oliverius & alii. Claretque ex illis verbis v. 5. Ego ex ore Altissimi prodidi primogenita, &c. Quippe esse genitum, prodire, & produci ab alio, nulli sanè Dei attributo competit, sed Verbi divini personæ, quæ Sapientia est genita à Patre.

108. Secundo, sumitur hic Sapientia pro Christo Iesu, quæ homo est, & Sapientia in utero Virgineo incarnata. Huic existimationi adhaerent Hugo Carenus, Cathusianus, Glossa, Liranus, Palacius, Rabanus; neque illam improbat nostri Cornelius, Oliverius, Octavianus de Tufo, & alii. Quod firmatur satis abundè ex illis v. 12. Qui creavimus me, requievit in tabernaculo meo: & ex v. 14. Ab initio, & ante sæcula creatæ, sum. Ubi Sapientia creata (de qua hoc v. 1.) nulla alia est sapientia, ex multorum Patrum mente, præter Sapientiam incarnatam, Christum Dominum, quæ Homo extat; ratione enim solius humanitatis creata dicitur. Unde S. Nazian. Orat. 36. quæ est 4. de Theologia; Sapientia secundum inferiorem generationem, creata: secundum autem primam illam, magisque incomprehensibile, genita dicitur. Videndi S. Basil. lib. 4. contra Eunomium, & epist. 141. ad Caefarianos, S. Chrysost. Serm. de S. Trinitat. S. Cyril. Alexand. lib. 5. Thesau. cap. 4. & 5. Dialog. lib. 4. S. Epiphani. Hæres. 69. Greg. Bæticus lib. de Trinit. S. Damas. lib. 4. de fide c. 19. S. Ambros. lib. 1. de fide ad Gratian. c. 7. & lib. 3. cap. 4. S. August. lib. 1. de Trin. c. 12. & lib. 7. c. 4. S. Hieron. in Epist. ad Ephel. 2. S. Fulgent. ad object. 3. Arrianorum, Concil. Hispanense 2. actio. 13. col. 1. Qui omnes in hanc nostram explicationem conspirant.

109. Tertiò, per Sapientiam hic valde appositi accipias Virginem Matrem Deiparam, verissimam æternæ, & incarnatæ Sapientiæ Parentem, ac totius Sapientiæ divinæ, & humanae thesaurum; quæ quidem usque adeò fuit multiplici sapientiæ condecorata, ut non tam sapiens, quam ipsam sapientiam, jure meritio, & in Scripturis facis, & à sacris Scriptoribus compelletur. De quo nos infra,

*Varia Sa-
piencia at-
ceptationes.*

*Christo
Dens.*

*Pro Christis,
quæ homo
est.*

S. Nazian.

*Pro Deipara
æterna Sa-
piencia Ma-
tre.*

cum Textum illustremus. Illud tamen hic observo; in hanc tertiam Sapientiæ acceptiōnem conspirare libentissime quotquot hoc Ecclesiastici caput 24. de B. Virgine interpretantur; illi præfertum, qui non in sensu dumtaxat accomodatio, sed verè litterario secundario, & minus præcipuo, verba capiunt: de quo nos supra n. 51. & sequentibus. Cujus rei non leve etiam fundamentum suppeditat ipsum nomen Sapientia, Prov. 8. & Ecclesiastici 24. 1. Vox enim Græca, ut prænotatum legi apud Mariana nostrum in Ichonius ad cap. 9. Proverb. pluralis numeri est: unde ipse convertit, Sapientia. Quasi incarnationis persona una, & illius Pares sapientissima persona altera indigitarentur eo Sapientiarum nomine. Adde, Sapientiam pro Sapientibus poni solere. 1. Corint. 1. Sed quæ sumi solle flulta sunt mundi, elegit Deus, ut confundat pro sapientiæ. Terrull. de præscriptione. adverbus tibis. Hærenicos cap. 7. & lib. de Baptismo c. 2. sapientiam legit pro sapientes. Idem habet lib. de Tertull.

Carne Christi cap. 4. & c. 57. & de fuga cap. 2. & lib. adver. Praxe. c. 10. Ne jam mirenis, cùm audis Sapientia laudabit animam suam, id est, duo illi sapientes, imò & sapientia duæ, Jefus nempe, & Maria. En ribi concionatores ipsos, hanc sibi Panegyrii concinnantes.

110. Sed enim verò, concions totius scopum collimant ea verba, Sapientia laudavit a Scopus conanimam suam; honorabit, aperiet os suum, ad cionis.

dicendum, ad docendum: gloriatibus, id est, gloriam suam dicet, magnaliaque. Drusius Drusi.

Priore verba ex Græco vertit & explicat: Sa-

pientia laudat animam suam, id est, seipsum. Anima pro

Quod mutuo sumptum, ab hominibus: Alioqui persona

Sapientia non habet animam, sicut, nec Deus,

de quo tamen legimus: Juravit per animam

suam. Similiter Camerarius: Sapientia prædi-

cat seipsum & in cœtu populi celebrat se, con-

cionatur in Ecclesia Dei, & in regno ejus ebucci-

nat seipsum. Crebra phrasis Bibliorum, ubi ani-

ma vocabulo significatur, circumscribiturque

persona, cuius est anima, per synecdochen.

Genes. 46. 27. Omnes animæ domus Jacob fue-

runt septuaginta; id est, omnes personæ. Ibai. 1. 1. 27.

42. 1. Placuit sibi in illo anima; id est, placuit Jerem. 3. 21.

ego in illo. Jerem. 3. 31. Justificavit animam

suam; id est, justificavit se ipsum. Pf. 3. 3. Mul-

ti dicunt animæ mæ, id est, mihi. Jere. 51. 14.

Juravit Dominus per animam suam; id est, per

seipsum. 1. Petri. 3. 20. Osto animæ salve factæ 1. Petri. 3.

sunt; perinde est, atque octo homines. Sic etiā 20.

Hispanæ dicimus; noz y alma, id est, nullus ho-

mo. Hinc, amare animam suam, & odire ani-

mag suam, nihil est aliud, quam amare se, &

odire seipsum. Apud prophanos quoque.

Nos animæ viles, inhumata, infletaque turba. Virg. II.

Porro, conflat Hebreæ vocem nephes la-

tius patere, quæ Latinæ anima, sumique non

solum pro anima, sed pro toto homine seu per-

sona. Unde in præsenti; Sapientia laudavit

animal suam, idem erit omnino, atque Jesus

& Maria se ipsos laudabunt; in apertum profe-

rent intima pectoris sui, originem, naturam,

proprietas, virtutes, & mirabilia opera. Et

foste, animam, dixere; quod laus propria sit

animæ, cui inest virtus, & sapientia.

111. Camerarius exscribit: Sapientia ebuc-

cinat se. Quo veniunt illa S. Cyrilli Alexan-

verba in Præfat. ad Jonam. Christus tardus

lingua non est, nec voce tenui, sicut Moyses, sed

est ipse, magna Tuba; quo illum nomine Iaias

appellat

Pars I. ad V. I. 2. 3. & 4.

27

appellarunt (c. 27. 13.) & erit in die illa, clan- gent magna Tuba. Ubique enim annunciatæ sunt verba Salvatoris, & audierunt illa quotquot sub sole degunt. Num. 10. 2. jubet Deus fieri duas tubas, quas vult esse ductiles. Cur. ductiles? Idem Cyrillus in Hom. 20. de Febris Paschalis. Ductiles sunt hæ tubæ, ut intelligamus non intra solam legis umbram & enigma coerceri ac contineri Salvatoris nostri mysteriorum explanationem, sed brevi potius ad id, quod melius est & verius, progressiones atque incremen- ta capturum; semper namque spatiis amplioribus protenduntur quæ tundendo extenduntur. Ebudicantem se Christum describit Siracides, ut ostendat vel in ipso orationis vestibulo, prædicenda toto hoc capite, ad Evangelicam doctrinam spectare, cuius sonus in omnem terram exivit. Idem de Deipara dictum esto, fæcē hæ ebuccinante: unde appellatur ab Andrea Hierosolym. in Missus est: turba clarissima præognitionis arcana.

112. Secunda procemis pars ostendit, qui bus coram habita sit hæc concio: in Deo hono- rabitur; id est, coram Deo, coram Triade sa- cratissima. Particula enim in ex Hebreorum

more sèpè est coram. Habac. 3. 4. Cornua in manibus ejus: id est, fulgura venientib; coram eo. Ps. 7. 4. Si est iniurias in manibus meis, id est, coram me. Genes. 33. 10. Si inveni gratiam in oculis tuis, id est coram te. Obvia sunt te- stimonia alia. Igitur in Deo honorabuntur Christus, atque ejus Mater Virgo; id est, coram Deo Trino, & uno. Quo etiam referri possunt illa; Et in Ecclesiæ Altissimi aperiet os suum. Græcæ ex ecclesiæ, id est, in Ecclesia. Sic Drusius, in Ecclesia, vel cœtu supremi. Came- rarius: concionatur in Ecclesia Dei. Etenim, ut noviter ex Tertulliano didici, possunt Ecclesiæ nomine hæ intelligi tres Personæ divinae. lib. de Baptismo. c. 6. cùm dixisset, fidem ob- signari in Patre, Filio, & Spiritu S. subiungit. Necesariò adjicitur Ecclesiæ mentio, quia ubi tres, id est, Pater, Filius, & Spiritus S. ibi. Ecclesia, que trium corpus est. Et de pudicitia c. 21. Illam Ecclesiæ congregat, quam Domi- nus in tribus posuit. Imò Spiritum S. vocat Ecclesiæ ibidem paulò antè: Ip/a Ecclesiæ proprie, & principaliter ipse est Spiritus.

113. Tertia procemis pars demonstrat, qui bus adstantibus, & stantibus, Jesus & Maria se ipsos commendaverint; videlicet Hierarchiæ Angelorum, quos appellat Siracides

primo populum Christi ac Deiparæ; Secundò Ecclesiæ Altissimi: tertio virutem: Quarò plenitudinem sanctam: Quintò multitudinem electorum.

Et licet nonnulli existimant, hisce

vocabulis intelligi congregationem Fidelium,

& juvorum; commodius tamen intelligunt

alii Angelorum Hierarchias. Cui existimatio-

ni applaudit inter alios Paulus de Palacio do-

cifimus sacrarum litterarum interpres in Co-

nimbriensi Academia. Atque imprimis po-

pulus appellari solet in sacra Scriptura non se-

mel Angelorum cœtus: ut observant S. Aufs.

quæst. 208. in Genesim; Lyranus, Glossa

interlinealis ad illud Genesim; & Lyranus, Glossa

interlinealis ad illud Genesim cap. 49. v. ul-

timo; ubi de Jacob defuncto, sed nondum

sepulto dicitur; appositus est ad populum suum:

id est, ad frequentiam Angelorum: ut expo-

nit inter lineas: vel ad Angelos, ut expli-

car Magister in Scholastica Historia: & S.

S. August. Augst. An forte est non solum hominum Sanc-

torum, sed etiam Angelorum populus civitatis

P. Ildeph. de Flores in Eccles.

plausus, &
acclama-
tiones subjec-
tes

TEXTUS ELUCIDATIO.

SECTIO I.

JESUS INCARNATA DEI SAPIENTIA UNUS IN UNA ANGELORUM & HOMINUM SCHOLA DOCTOR, & MAGISTER.

116. IN hunc sensum capias illa verba: Sa- pientia in Ecclesiæ Altissimi aperiet os suum. Vel de præsenti aperit, ut Græca ha- bent, & vertunt Tigurina, Drusius, Camerarius, & alii. Lyranus explicat: Os suum aperit C 2 in

In Cap. XXIV. Ecclesiastici.

28

Lyranus.

Carthus.

Salvianus.

Genes. 28.

12.

Scala Iacobea schola Christi ex Angelis & hominibus.

S. Aug.

Christus in suprema & infinita scala parte ut Magister hominem & Angelorum.

Mons Moria.

Apoc. 5.

Agnus Apo- calypticus Christus do- cens Angelos in homines.

in Ecclesia triumphantie illuminando Angelos, & docendo, & militante in humanitate assumpta praedicando in templo, & Apostolos docendo, Confronat Carthusianus ita: In Ecclesiis triumphantie, & militante illuminando mentes Angelicas, & humanas, ut clareat, ex Angelis, & hominibus unam Scholam congregari; cuius Doctor unus, & Magister extat Incarnata Dei Sapientia Christus Iesus. Quod pulchre expedit Salvianus lib. 1. de Providen. ita: Ade huic erudienda gentis officio descendenter ad terras innumeris multitudinis plenam, in confortium divina familiaritatis admissam, discentem populum, docentem Deum, ac mixtis pene hominibus, & Angelis unam cœli, ac terra scholam. Huc revoca cantatissimam scalam Jacobo propositam Gene. 28. 12.

A terra ad cœlos pertinebat; per illam Angeli indesinenter ascendebant, & descendebant: ascendebant ad Dominum scale innixum; descendebant ad Jacobum in ima scalæ parte dormientem. Porro in hac scalæ præsignari divini Verbi Incarnationem, traditur à S. August. Serm. 79. de tempore, à Didymo, Ruperto, Lyrano, & aliis videndis apud nos Perer disp. 4. & Fernandez: per Incarnationem quippe cœlum terræ, altissima summis, divinaque juncta sunt humanis; & ex Deo, & Jacobi semine unus Christus assurgit. Sed illud inquit cum S. Augustino: Quomodo Christus D. & in eacumen scale in cœlo, & in beato Jacob videbatur in terra? Respondet ipse: Quod autem in cœlo sit Christus, & in terra, audi ipsum Christum dicentem: Nemo ascendit in cœlum nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis, qui est in cœlo. Adverte quia ipse Dominus est in cœlo, & in terra se esse dixit. Cum autem & in cœlo & in terra Christus versetur, ut æterna Dei Sapientia; Angeli ascendere dicuntur, & descendere, ut per Incarnationis mysterium multa addiscant ab uno Iesu Doctore, & Magistro. Ascendentes Angeli homines sunt: descendentes vero ipsius Angelici Spiritus. Illi è terra ad cœlum ascendunt; hi autem è cœlo ad terram descendunt, postquam Dei Verbum hominem induit erudienda gentis officio. Sic ex mixtis pene hominibus & Angelis una cœli & terræ schola fit: unusquis sursum in cœlo, & deorsum in terra Doctor & Magister, adeo, Christus Iesus. Cui exsultatione aliqualem conciliat splendorem locus, ubi scalæ hæc Jacobo monstrata sunt; videlicet mons Moria ex multorum placito, quos supra retili. Moria verò congrue interpretatur docens Dominus; nam Moreb idem est ac Doctor, sive Praeceptor: ut appareat apparuisse tum in cœlo, tum in terra Incarnata Dei Sapientia, tanquam unus hominum, & Angelorum Doctorem & Magistrum in una cœli, & terræ Schola.

117 Agnum invenit Joannes est Apoc. 5. tanquam occisum, in medio throni habentem cornua septem, & oculos septem. De Dei dextera librum accepit involutum, & usque ad eum septem sigilli clausum, ut nullus eorum, qui aut in cœlo sunt, aut in terris degunt, vel in subterraneis inferorum claustris, potens fuerit librum aperire, vel illo alteri etiam aperito frui. Unus illi Dei agnus librum aperuit, septem ejus signacula regnavit, & arcana mysteriorum, quæ in illo continebantur, fuit interpres, & Doctor optimus. Certe Agnus iste Christus est, Incarnata Dei

Sapientia, qui suo in terras adventu, & Crucis morte, sacrarum litterarum volumen reservavit, & abstrusa in eo mysteria revelavit; divina consilia, seu consiliorum arcana, divinam mentem, aut divinum Verbum, in quo omnia signata, disposita, & quasi descripta sunt, propalavit. Idecō Agnus in medio throni appetat, tanquam Magister, & Doctor egregius è cathedra docens, & librum, quem pre manibus habet, aperiens, & quæ in eo scripta sunt, revelans. Eo etiam spectant septem oculi omnigenæ sapientiae symbolum, ut observat ibi Rupertus: Sapientiam ejus, qua dominatur, exprimit dicendo, habentem oculos Corona pro splendoribus. Habac. 3. Exo. 34.

Apoc. 5. 11.

Angeli in Christi schola illumina- tia, etiam per Apolos.

Ephes. 3. 8.

Pars I. ad V. 1. 2. 3. & 4.

29

Apostolorum resultabant; videlicet institutio nem Sacramentorum, modum, & rationem jūfificandi peccatores, divisionem, & missionē Apostolorum, ordinem Ecclesiæ Hierarchi cum, & vocationem Gentium. Hæc enim omnia appellat Paulus *investigabiles divinitas Christi*, & dispensationem *Sacramenti absconditi*. Atque hæc per Christum, vel ejus Apostolos, successive Angelis patebant. Ut enim præclare S. Ambros. lib. 4. de fide c. 1. *Angelii processus habent scientiæ, & capacitatem profectus: solus enim sine processu ejus est, qui in omni perfectione semper aeternus est.*

119 Deinde obseruandum ex Paulo; ad Christi Scholam spectare non solum ex hominibus maximos, sed ex Angelis præstantissimos; atque adeo omnes Angelorum ordines, ut nobiscum ipsi addiscant quæ ignorant. Sic Apostoli verba capit aureus gemmeusque ejus commentator Chirosoft. in Prologo ad Joannis Evangelium, quem Angelorum etiam Doctorem facit. *Nihil nobis humanum (ait ille,) sed à Spiritu sancti profundis, & abditis thesauris omnia proloquitur, que neque Angelii priusquam hic diceret, noverint. Nam & ipsi nobiscum per Joannis vocem, & per nos didicerunt, quæ cognovimus, & quod nobiscum B. etiam Paulus his verbis significavit: ut innotescat Principatus, & Potestatus in cœlestibus per Ecclesiam multiformali sapientia Dei. Si igitur Principatus & Potestatus Cœruberique, & Seraphin hoc per Ecclesiam dicerunt; plane constat, ipsos Angelos summa cum attentione, ejus se se auditores exhibere. Quippe idcirco non parum honoris consequuntur, quod NOBISCUM ANGELI DISCANT que nesciunt. En quomodo in unam Incarnatae sapientiae scholam confluant homines, & Angeli, ut à tanto Doctore, & institutore erudiantur.*

Parco multis; ac rem totam illustro S. Bernhardi verbis fer. 19. in Cantica; ubi expensis qua ratione Christus Dominus in Tropis feedat, qui sunt tertiae Hierarchiæ terius ordo, sic tatur egregie: *Quod si se feso significat magisterium; puto illum, qui unus est nobis Magister in cœlo, & in terra, Dei sapientiam Christum, cum alias quidem ubique attingat propter munditiam suam, specialius tam ipsis, atque principalius tanquam propriam sedem sibi illustrare praestantiæ, & inde tanquam de solenni auditorio docere Angelum, docere hominem scientiam: Inde Angelis divinorum, inde consiliorum Archangelis, ibi Virtutes audiunt quando, & ubi, & qualia proferrant signa. Ibi denique universi sive Potestates, sive Principatus, sive Dominationes discunt quid ex officio debeant &c. Vides quo pacto Iesu Incarnata Dei Sapientia unus extet in una Angelorum, & hominum schola Doctor & Magister? Vides ex hominibus, & Angelis hanc scholam constitutu in cœlo, & in terra? Vides unum esse solemne Christi auditorium discentium hominum, & Angelorum?*

120 In primis, dum Virginis sapientia, & magisterium commendatur, dicitur apparu- se in cœlo signum magnum: certè ad indican- dam cœlestem Deiparæ sapientiam, quæ cœli illi advenit à Deo infusa, vel in primo conceptionis momento, in quo usum rationis ha- buit. Quod nitidè ostendit Sophronius Ser.

de Assumptione his verbis: *Conversabatur cum Senatoribus cœli intra curiam Paradisi, sub Spiritu sancti disciplina & magisterio. Non homines habuit in terris, à quibus erudiretur in omni sapientia; sed à Deo ipso purissimos sapientiae, & scientiae latices haulit, & thesauros accepit è cœlo. Ex Spiritu sancti disciplina, & magisterio ubique adeo omniscia evasit, & tantum in scientiam, & sapientiam excrevit, ut videatur eadem, quæ Deus ipse, sapientia pollere. Unum audias Anselmum ita sapientissime ratiocinante. S. Ansel. Ho-*

mi. super illud Inuravit Iesu &c. Quid de Deo non sapiebat, in qua sapientia Dei latebat? Christus est, ut ait Apostolus, Dei virtus, & Dei sapientia: & in eo sunt omnes thesauri sapientiae, & scientiae absconditi. Christus autem in Maria; ergo & Dei virtus, & Dei sapientia, & omnes thesauri sapientiae, & sci- entiae, in Maria. Hanc Deiparæ sapientiam, & hos divinas scientias thesauros ad se traxit, in coe- lum evecta Deipara.

122 Deinde, amicta sole dicitur; quem pulchrum esse eximiae sapientiae in Maria emittant symbolū, scitè statuit S. Bernar. Ser. in illud Apocalypses, ita: *Jure ergo Maria sole Mariana.*

C 3 perhibet

S E C T I O II.

De mirabili Deiparæ Sapientia, & Magisterio.

120 C Um ea ipsa verba; Sapientia in Ecclesiis Altissimi aperiet os suum, de Ma- tre Virgine in sensu vere litterario intelligen- da sunt, ut supra statuimus; æquum est, non

P. Ildeph. de Flores in Eccles.

Apocalyp- ca Heroina!
ad virginem
spectat sa-

S. Aug.
S. Epiph.
S. Method.
S. Andre.
S. Bern.
Rupert.

Deiparæ sa-
piencia & ca-
pitalis est.

Sophroni.

S. Ansel.

Colos. 2. 3.